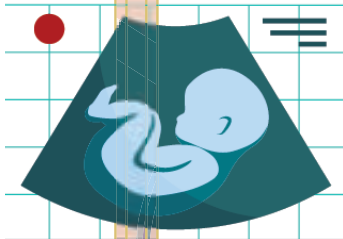

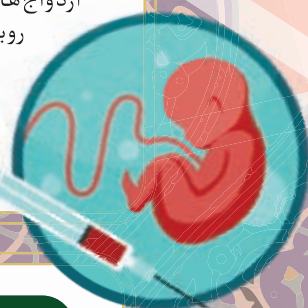
توکل به خدا؛ راهکار نهایی

در پاسخ به این پرسش مهم که خانواده‌ها در مواجهه با بارداری ناخواسته و مشکلات اقتصادی چه باید بکنند، خانم معاون زاده با ارائه مفهوم توکل به خداوند؛ راهکاری متعالی و اخلاقی پیشنهاد می‌دهد. این دیدگاه بر پایه‌های استوار اعتقادی، اخلاقی و اجتماعی اسلام بنا شده است. او می‌گوید: از منظر قرآنی، توکل تنها یک توصیه اخلاقی نیست، بلکه اساس رابطه انسان با خالقش است. آیه «وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ» (طلاق: ۳) به روشنی بیان می‌کند که توکل واقعی به خداوند، کفایت همه امور را به همراه دارد. این مفهوم وقتی با آیه «وَلَا تَقُولُوا أَوْلَادُكُمُ خَشْيَةٌ إِمَّا لَكُمْ يُزَلُّهُمْ وَيَإْتَاكُمُ» (اسراء: ۳۱) ترکیب می‌شود، نشان می‌دهد که نگرانی‌های مادی هرگز نمی‌تواند توجهی برای سلب حیات باشد. در روایات معصومین^(ع) توکل به عنوان یک نظام فکری و عملی معرفی شده است. امام علی^(ع) می‌فرماید: «الصبر من الايمان بمنزلة الرأس من الجسد» (غررالحکم، حدیث ۶۶) که نشان دهنده جایگاه رفیع توکل در سلسله مراتب ایمان است. این نگاه، توکل را از حالتی انفعالی به اقدامی فعالانه تبدیل می‌کند که هم شامل تلاش و کوشش می‌شود و هم اعتماد به خداوند. از دیدگاه اخلاقی، توکل چند مزیت عمده نسبت به راه حل سقط جنین دارد. ابتدا اینکه سبب حفظ کرامت ذاتی انسان با تأکید بر آیه ۷۰ سوره اسراء دارد «وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ». دیگر اینکه سبب تقویت فضایل اخلاقی مانند صبر، مقاومت و امیدواری شده و توسعه مسئولیت‌پذیری اجتماعی از طریق نهاد هایی مانند زکات، خمس و وقف به همراه دارد. در بُعد عملی نیز توکل به معنای استفاده از همه ظرفیت‌های موجود است. طبق آیه ۱۵۹ سوره آل عمران «وَسَاوِهُمْ فِي الْأَمْرِ». مشورت با متخصصان؛ بهره‌گیری از پزشکی پیشرفته در موارد ضروری و استفاده از حمایت‌های اجتماعی مانند صندوق‌های قرض الحسنه، تجربه تاریخی جوامع اسلامی نشان داده این رویکرد توأم با توکل و مسئولیت‌پذیری، نه تنها از بسیاری سقط‌های جنین جلوگیری کرده، بلکه جامعه را به سمت هم‌بستگی بیشتر سوق داده است. در مقابل، نگاه مادی‌گرایانه به کاهش ارزش حیات انسان و فردگرایی افراطی منجر شده است. توکل به خداوند راه حلی جامع است که هم حقوق جنین را حفظ می‌کند، هم به دغدغه‌های والدین پاسخ می‌دهد و هم جامعه را مسئولیت‌پذیرتر می‌سازد. این نگاه متوازن که ریشه در متون اصیل اسلامی دارد، الگویی مناسب برای مواجهه با چالش بارداری‌های ناخواسته ارائه می‌دهد.

راهکارهای جامع اسلام

یکی دیگر از موارد مهم راهکارهای اسلامی برای مواجهه با مسائل اقتصادی و اجتماعی است. خانم تقریبی در این باره بیان می‌کند: اسلام مجموعه‌ای از راهکارهای عملی و اخلاقی را برای خانواده‌هایی که با این مسئله روبه‌رو هستند ارائه می‌دهد. این راهکارها در چهار حوزه اصلی دسته‌بندی می‌شود. ابتدا راهکارهای پیشگیرانه و مشورتی است. در اسلام، پیشگیری از بارداری ناخواسته با رعایت ضوابط شرعی مجاز شمرده شده است. فقهای امامیه با استناد به قاعده لاضرر و نفی عسر و حرج، استفاده از روش‌های مطمئن و موقت پیشگیری را در شرایط خاص جایز دانسته‌اند. همچنین تأکید ویژه‌ای بر مشاوره پیش از ازدواج و ارزیابی واقع‌بینانه توانایی‌های اقتصادی شده است. نکته دیگر نظام حمایتی اسلام است. اسلام با ایجاد شبکه ایمنی اجتماعی گسترده، بار مسئولیت را از دوش خانواده به جامعه منتقل می‌کند. این نظام شامل نمونه‌های زیر است: واجبات مالی مانند زکات و خمس که حدود ۲۰ مورد مصرف مشروع دارد. مستحبات مؤکد مانند قرض الحسنه و وقف. مسئولیت‌های حکومتی، در تأمین حداقل معیشت (قاعده ضمان الکفاف). امیرالمؤمنین^(ع) در این باره می‌فرماید «ا... فی الفقراء» (نهج البلاغه، نامه ۴۷) که نشان دهنده اولویت حمایت از نیازمندان در نظام اسلامی است. این استاد فقه و حدیث ادامه می‌دهد: راهکارهای تربیتی و معنوی نیز در این راه وجود دارد و تغییر نگرش و تقویت باورهای دینی، محور اصلی این راهکارهاست. از جمله: تقویت توکل به خداوند با استناد به آیه «وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ» (طلاق: ۳). «تکریم مقام فرزند» با تأسی به حدیث «الولد الصالح ریحانة من ریحان الجنة» (الوافی، ج ۲، ص ۱۲۹). «تسهیل ازدواج‌ها» با الهام از سیره پیامبر^(ص). او تصریح می‌کند: راه حل‌های ارائه شده در اسلام با رویکردهای رایج در سایر جوامع تفاوت‌های بنیادین دارد. چرا که اسلام به جای حذف جنین، به رفع علل نگرانی می‌پردازد. مسئولیت را صرفاً متوجه خانواده نمی‌داند، بلکه آن را به صورت جمعی و اجتماعی سامان دهی می‌کند. و در نهایت با حفظ کرامت انسانی، راه حل‌های عادلانه، مادی و معنوی ارائه می‌دهد که پاسخگوی نیازهای عاطفی و روانی خانواده‌هاست.

پاسخ اسلام به توجیه سقط جنین برای جلوگیری از رنج آینده کودک

در ادامه گفت‌وگو، این پرسش مطرح می‌شود که دین اسلام چگونه به استدلال سقط جنین برای جلوگیری از رنج آینده کودک پاسخ می‌دهد؟ خانم تقریبی، استاد برجسته فقه و حدیث، با اشاره به مبانی دینی توضیح می‌دهد: اسلام در قالب مفاهیم اعتقادی، اخلاقی و فقهی، پاسخ روشنی به این استدلال ارائه می‌کند. قرآن کریم حیات انسان را مقدس می‌شمرد و هرگونه بهانه تراشی برای سلب آن را رد می‌کند. آیه ۳۱ سوره اسراء به صراحت می‌فرماید «وَلَا تَقُولُوا أَوْلَادُكُمُ خَشْيَةٌ إِمَّا لَكُمْ يُزَلُّهُمْ وَيَإْتَاكُمُ»؛ فرزندانتان را از ترس فقر نکشید، ما به آن‌ها و شماروزی می‌دهیم. این آیه نه تنها سقط جنین به دلیل نگرانی‌های مالی را نفی می‌کند، بلکه تأکید می‌کند که روزی رسانی خداوند تضمین شده است. همچنین آیه ۴۹ سوره قمر می‌فرماید «إِنَّا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ»؛ ما هر چیزی را به اندازه آفریدیم. که نشان دهنده حکمت الهی در آفرینش است. بر این اساس، حتی تولد کودکی با شرایط خاص نیز در چارچوب تقدیر الهی قرار دارد و انسان‌ها با دانش محدود خود نمی‌توانند درباره ارزش زندگی او داوری کنند. امام صادق^(ع) در حدیثی فرموده‌اند «هیچ فرزندی جز بر فطرت پاک متولد نمی‌شود»؛ که بر ظرفیت‌های معنوی هر کودک، فارغ از شرایط جسمی او، تأکید دارد. فقه امامیه نیز با توجه به محدودیت پیش‌بینی‌های بشری و احتمال خطا در تشخیص‌های پزشکی، به شدت با استدلال جلوگیری از رنج آینده برای سقط جنین مخالفت کرده است. در آموزه‌های اسلامی، صبر و امیدواری به لطف الهی جایگاه ویژه‌ای دارد. قرآن در آیه ۱۴۶ سوره آل عمران می‌فرماید «وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ»؛ خداوند صابران را دوست دارد. روایات متعدد نیز به پاداش الهی برای والدینی که از کودکان دارای معلولیت نگهداری می‌کنند اشاره کرده‌اند. اسلام نه تنها با سقط جنین به این دلایل مخالف است، بلکه با طراحی نظام اجتماعی حمایتی (مانند وجوب زکات، خمس، استحباب قرض الحسنه و دیگر سازوکارهای اقتصادی) شبکه ایمنی برای خانواده‌های نیازمند فراهم می‌کند.